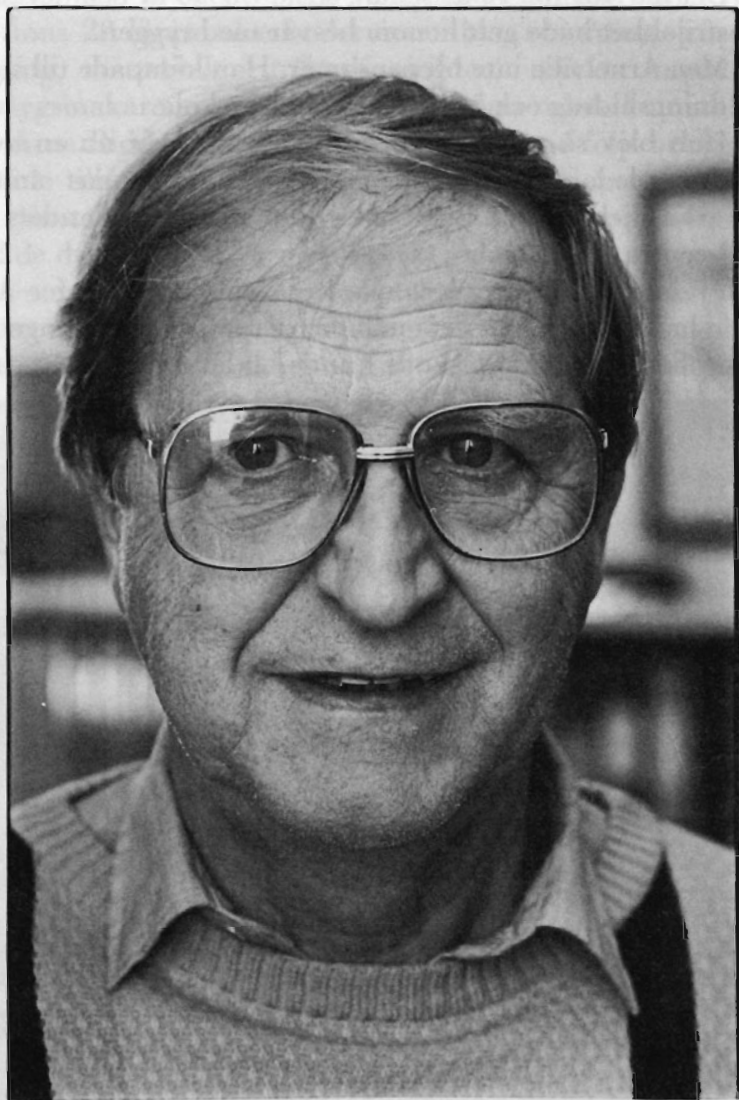

**”AMU får aldrig
bli en affär som
till varje pris
ska vara lönsam.”**

Utbildningsledare Arne Ridderlind.

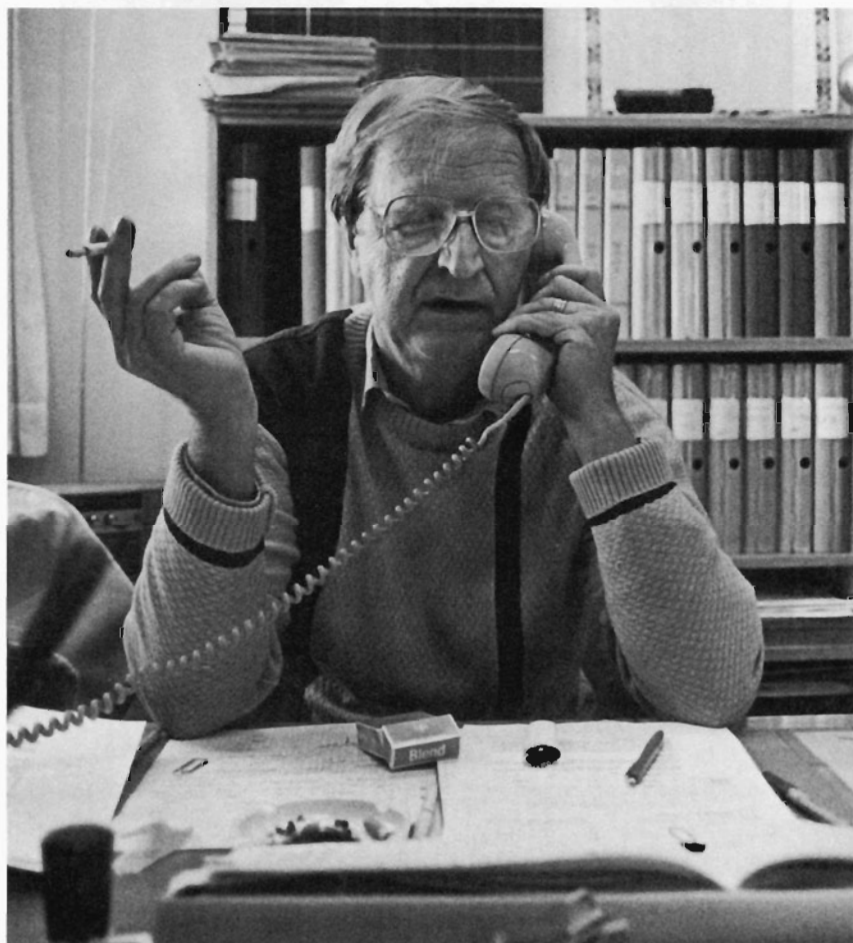
När Arne Ridderlind hade varit metallarbetare i 30 år erbjöds han sjukpension.

Det här var för 14 år sedan, Arne var 45 år och det tunga industrijobbet hade gett honom besvär med ryggen.

Men Arne ville inte bli pensionär. Han kämpade till sig ett utbildningsbidrag och började på folkhögskola.

Han blev så småningom yrkeslärare och är nu en av tio utbildningsledare på Arbetsmarknadsutbildningens anläggning på Liljeholmen i Stockholm, det största av landets alla AMU-centra.

– Jag tycker att jag har haft en väldig tur, säger Arne. Aldrig hade jag kunnat drömma om att jag, en statarunge med 6 års folkskola i botten, skulle kunna bli lärare.

SAMORDNARE

Han beskriver sitt arbete på AMU som att vara ett slags samordnare. Han är chef för den verkstadsmekaniska enheten där det finns 20 lärare som undervisar i bl a svarvning, fräsning, slipning, mätteknik, ritningsläsning och mycket annat som verktygsmakare, reparatörer och montörer måste kunna.

Arne Ridderlind ser till att kursplanerna följs och är anpassade till den tekniska utvecklingen, han lägger upp lärarnas tjänstgöringsscheman och han ser till att deras kontakter med de drygt 200 eleverna fungerar gnisselfritt.

– Jag började som yrkeslärare här 1978. När den dåvarande utbildningsledaren skulle sluta erbjöd ledningen för centret mig att ta hans jobb. Jag tvekade länge att ta på mig ansvaret men min chef sa då att ”du Arne med din bakgrund kommer att klara av det här”. Jag svarade att jag kunde prova. Och jag visste att om jag inte klarade av det så kunde jag gå tillbaks igen till jobbet som lärare. Det hade jag gärna gjort eftersom jag inte alls ser det som att jag skulle göra någon karriär.

– Jag känner att jag har lärarnas förtroende eftersom jag själv varit lärare och dessutom har jobbat länge i industrin. Förutom det rent administrativa jobbet med kursplaner och annan planering, så tror jag att det viktigaste med mitt jobb är att vara en person som lärarna hela tiden kan prata med om problem som dyker upp. Vi fikar tillsammans varje morgon och jag går runt och snackar med dem så ofta jag kan. Det är viktigt att utbildningsledaren och lärarna träffas ofta. Inte minst nu när det har varit mycket snack och rykten om alla förändringar som är på gång och som lärarna ofta känner sig utsatta för.

OMORGANISATION

Arne syftar på den stora omorganisation som AMU genomgått under 1986. Från en underdånig ställning med två statliga verk (AMS och Skolöverstyrelsen) som huvudmän, har AMU blivit en självständig myndighet som ska stå på egna ben och anpassa sig efter marknadens behov av utbildning.

”AMU-gruppen, expert på yrkesutbildning för vuxna” står det på nya färgglada broschyrer.

Omorganisationen har fört med sig stora omställningar för AMU:s personal. Bl a fick lärarna finna sig i, under långa och omskrivna protester, att ha 40 timmars arbetstid i veckan. Tidigare hade de 29 timmars undervisningsskyldighet och kunde sköta planering och förberedelser på tid som de själva valde efter eget gottfinnande. Nu måste de alltså vara på jobbet i 40 timmar.

Dessutom införde AMU-styrelsens generaldirektör Berit Rollén en långt gående decentralisering med budgetansvar ända ut i de enskilda läroverksamheterna.

Och alla lärarna blev formellt uppsagda och fick söka sina gamla tjänster på nytt.

VANA VID FRIHET

– Det är självklart naturligt att lärarna knotar över allt som händer. Men jag säger åt dem att det inte lönar sig att hålla på att klaga. Att det är en ny organisation nu som vi inte kan göra något åt. Att vi i stället måste försöka göra vårt bästa.

– Men jag håller ändå med om mycket av deras kritik. Det kommer att bli praktiskt svårt om de ska vara på sin arbetsplats veckans alla 40 arbetstimmar. Lärarna är vana vid sin frihet och känner de nya reglerna som ett ingrepp. De är vana vid att kunna sticka ut på stan och köpa en grej som de behöver till sin undervisning, och de är vana vid att sköta sina undervisningsförberedelser när det passar dem. De tycker det är bra att kunna komma till jobbet kanske en kväll och sitta och lära sig en ny maskin. Ska de göra samma sak på dagtid har de alltid elever som hänger runt dem och ska fråga om allt möjligt.

– Därför är den här arbetstidsreformen mycket av en skrivbordskonstruktion, tycker jag. Jag tänker se till att de i praktiken får arbeta under eget ansvar som de alltid har gjort. Det skulle bli en konstig situation om jag var tvungen att övervaka dem. Så fungerar inte sådan här utbildning.

SLIPPER BYRÅKRATIN

Arne Ridderlind ser ändå mest fördelar med omorganisationen. Han tycker det är bra att AMU nu slipper krånglet med att ha två olika myndigheter. Och han tycker det är stimulerande att ha ekonomiskt ansvar.

– Förr kunde det ta ett år innan vi fick en utrustning som vi beställt. Olika tjänstemän satt och petade och strök bort sånt som de tyckte var onödigt. Det gick åt massor av tid till telefonsamtal. Det var helt enkelt stelbent. Nu slipper vi denna byråkrati.

– Dessutom är det fint att AMU nu har öppnat sig för alla de som finns ute i företagen och som vill bättra på sin utbildning. De kan ta tjänstledigt och komma hit. Förr var de tvungna att antingen vara arbetslösa eller ha något handikapp.

– Det ekonomiska ansvaret betyder att jag som utbildningsledare har en viss summa pengar att ansvara för. Det är bra och känns som en utmaning att hålla sig inom ramarna. Varje lärare kommer också att ha en viss pott att röra sig med.

SOCIALT ANSVAR

Men Arne Ridderlind menar inte att AMU ska upphöra med att ha en social uppgift.

– Vi får inte bli något slags affärsdrivande verk som till varje pris ska vara lönsamt. AMU måste fortsätta med att i första hand engagera sig för de som behöver utbilda sig för att få ett arbete. Det här är en verksamhet som därför måste få kosta mycket pengar och vi kan aldrig börja tumma på kvaliteten i utbildningen. Men det vi lägger ned i kostnader kommer ju sedan samhället till godo i form av skatter från människors arbeten.

Han tror ändå det kommer att dröja innan AMU har arbetat bort sitt dåliga rykte, som han tycker fortfarande finns hos allmänheten.

– Bilden av något statligt som sysslar med nödhjälpsarbete för socialt utslagna och alkoholister ligger fortfarande kvar i bakhuvudet på många. Folk nästan ryggar tillbaka när jag säger att jag arbetar på AMU. De vet inte att vi utbildar vanliga människor. Visst kan en del ha problem. Men inte mer än vad folk har i genomsnitt. Däremot utbildar vi många invandrare. Men det kan väl ingen ha något emot.

Och han tror att de kvarvarande fördomarna kommer att försvinna effektivt när AMU-gruppen nu får privata företag som kunder.

– De som varit här på studiebesök ändrar snabbt på negativa åsikter som de kan ha, när de får se vilken hög kvalitet vi har på våra utrustningar. Det finns många företagare som inte har så fina maskiner som vi.

BÄTTRE ARBETSFÖRMEDLARE!

Arne Ridderlind har under sina år på AMU funderat mycket kring hur den svenska arbetsförmedlingen fungerar. Han har förstått att det blir allt mer ovanligt att människor med tidigare erfarenheter från industriarbete tar jobb som arbetsförmedlare. Något han tycker är galet.

– Tänk så bra om t ex gamla metallare kunde få skola om sig till arbetsförmedlare. Med sina erfarenheter förstår de snabbt vad en person passar för och de kan få någon intresserad av ett arbete som de själva levande kan berätta om. Jag är övertygad om att fler skulle hamna på rätt plats om de fick en sådan här kunnig vägledning. Dessutom skulle det säkert betyda en del för att höja industriarbetets status. Vi måste ju få bort det här pratet om att det bara finns skitiga jobb inom industrin. Jag hörde en gång talas om en SYO-konsulent som nedvärderade industriarbete på det sättet. Det är ju inte klokt! Hon kanske pratade med elever som hade pappor som var metallarbetare.

STATARBARN

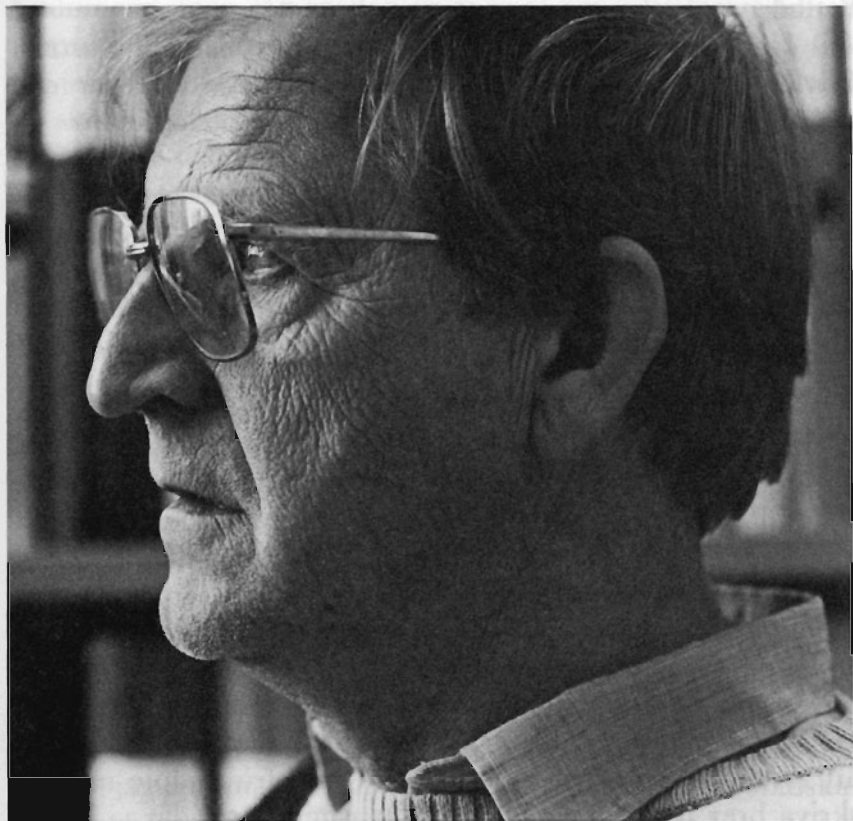
Arne Ridderlinds ilska över sådana här fördomar bottnar i hans egna upplevelser. Han växte upp i en statarlänga utanför Västerås. I skolan trodde hans fröken att alla statarbarn skulle bli jordbruksarbetare och att det därför inte var så noga om de fick bra betyg eller inte. För henne var det viktigare att det gick bra för handlarns pojke så att han kom in på gymnasiet.

– Ingen vågar riktigt tro mig när jag berättar sådana här detaljer, men som statarbarn på 30-talet var man ett slags lägre stående kreatur.

Arne började som lärling på ASEA när han var 14 år. I sju år lärde han sig till verktygsfräsare och arbetade sedan som det ända till 1960. Det var när företaget började införa amerikanska tidmätningssystem. Då lämnade Arne sitt jobb på ASEA.

– Vi hade timpenning dessförinnan. Det fungerade bra,

vi var ett fint gäng och vi tjänade hyfsat. Sen kom de där jävulska MTM-metoderna. Tidsstudiemän i vita rockar tog tid på varje arbetsmoment och varje rörelse, t o m när vi flyttade blicken. Det hela innebar plötsligt stress och otrivsel och sämre betalt. Våra löner sänktes med en hel krona vilket var mycket när vi tjänade sex kronor i timmen.

SLAVKONTRAKT

Arne slutade på ASEA, men var tvungen att flytta från stan. I Västerås rådde nämligen den oskrivna lagen att den som slutade på ASEA inte fick söka jobb på någon annan av stadens verkstäder förrän efter tre månader. Det var det stora företags sätt att behålla sitt folk i en tid när det var ont om utbildade yrkesarbetare. De mindre företagen var oftast underleverantörer åt ASEA och hade de brutit mot dessa "regler" skulle detta ha betraktats som en ovänlig handling.

I likhet med många andra arbetare bodde Arne också i en

lägenhet som ägdes av ASEA. Den som slutade fick tre månader på sig att flytta.

– Vi levde under ett slags slavkontrakt, säger Arne. Jag hade kompisar som slutade, men som fick sysselsätta sig med något helt annat yrke innan de kunde söka ett verkstadsjobb igen. Jag måste ha jobb med en gång och det var därför jag flyttade.

Han blev först verktygsmakare på en metallindustri i Gävle. Under de närmaste fem åren arbetade han där och sedan på några andra företag i Västervik och Södertälje.

1972 kom ryggbesvären.

Arne gick till doktorn som rekommenderade honom att ta ett annat arbete. På arbetsförmedlingen föreslog de honom en rad andra yrken som enligt Arne var minst lika tunga och påfrestande som det han hade haft tidigare. Då tog han mod till sig och frågade om han inte kunde få gå på folkhögskola.

STRÄNG HJÄLPTE

– Jag minns hur de tittade underligt på mig. Som om jag, en 45-årig verkstadsarbetare, inte var riktigt klok som kunde föreställa sig något sådant. Men jag sökte i alla fall utbildningsbidrag och tog kontakt med Kjesäters folkhögskola i Vingåker där rektorn, Eilertz Fryland, på alla sätt uppmunttrade mig. Men arbetsförmedlingen vågade inte besluta om att ge mig det utbildningsbidrag som jag så väl behövde. ”Är det inte bättre att du får sjukpension i stället”, minns jag att de sa. Jag svarade att jag skulle ta livet av mig om jag inte fick något att syssla med. Det slutade med att min fru hjälpte mig att skriva brev till Gunnar Sträng, finansministern, där vi berättade om mina problem. Sträng kontaktade arbetsförmedlingen och 14 dagar senare fick jag besked om att jag hade fått mitt utbildningsbidrag beviljat.

– Jag minns inte riktigt varför vi skrev just till Sträng. Jag tror det var för att han verkade mänsklig och att vi därför tyckte om honom.

BLEV YRKESLÄRARE

På folkhögskolan i Vingåker läste Arne in gymnasiekompetensen och fortsatte sedan på fritidsledarlinjen eftersom han var inriktad på att skaffa sig ett nytt yrke.

– Vi fick bli vara med och bygga upp en fritidsgård i Vingåker. Vi gjorde ett pionjärbete eftersom det inte fanns någon gård i det här samhället tidigare. Vi fick arrangera olika slags kurser – allt från hur man reparerar sin moped till snickeri och färg och form.

Arne hade tänkt att söka jobb som fritidsledare efter utbildningen, men såg en dag en annons om yrkeslärare till ett gymnasium i Handen utanför Stockholm. Han sökte och fick ett jobb som lärare på den verkstadstekniska linjen. Rektorn på skolan tyckte han hade en fantastisk bakgrund för att vara yrkeslärare och ta hand om ungdomar – trettio år i industrin och dessutom utbildad fritidsledare.

Under de två år som Arne stannade i Handen sökte han in på lärarhögskolan för att få formell behörighet som yrkeslärare. När han inte kom in rekommenderade hans rektor honom att söka lärarjobb på AMU. Då skulle han ha lättare att komma in på lärarhögskolan på den särskilda intagningskvot som finns för de (ofta obehöriga) AMU-lärarna.

”Du är välkommen tillbaka hit till Handen sedan”, sa hans rektor. Arne fick tjänst på AMU och kom också in på lärarhögskolan i Malmö. Det var en utbildning som han hade svårt att känna engagemang för.

– Det var ju konstigt att jag med mina erfarenheter inte skulle betraktas som behörig, säger han. Behållningen var undervisningen i psykologi och pedagogik, men det kändes konstigt att behöva göra praktik t ex. Jag tror det skulle räcka med en kortare behörighetsutbildning för såna som jag. Dessutom tycker jag att man borde ta mer hänsyn till en människas allmänna lämplighet för att vara lärare.

– Man måste vara lite social och tycka om människor för att kunna arbeta med utbildning.